

GULLFAKS

Eventyret Gullfaks

I det jeg hopper av helikopterdekket på Gullfaks B slår suget meg i magen: Gjennom metallgulvet ser jeg rett ned i skummende hav...

Plattformsjef på Gullfaks B,
Kurt A. Evensen.

Tekst & foto: Sverre Simen Hov

På Flesland lufthavn i Bergen trykker jeg den lange kroppen ned i en knall rød overlevelsedrakt mens en video forteller om de nye draktene StatoilHydro har kjøpt inn. Rundt meg klager andre rødklede over innerforet i de nye draktene. Jeg er heldig: Fordi jeg er så høy har jeg fått den gamle typen drakt.

Mens helikopteret setter kursen ut i Nordsjøen regjerer Johnny Cash hodetelefonene til de 17 mennene og to kvinnene som skal til Gullfaks B. Dag ut og dag inn skjer det samme: Nye skift drar ut og ferdige skift kommer hjem etter 14 dager på plattform. Denne rutinen er uunnværlig i

tannhjulet som hver dag smører Norges nasjonale økonomi med milliarder av kroner og som alle nordmenn nyter godt av. Likevel er livet på oljeplattform lite kjent og til dels myteomspunnet på land.

Helikopteret passerer plattformer som perler på en snor mens solen skinner og sjøen er rolig. Slikt vær er definitivt ikke hverdagskost her ute. Etter tre kvarter lander vi på helikopterdekket til Gullfaks B samtidig som et tankskip fyller olje fra en bøye ved plattformen. Tankskipet rommer rundt 150.000 fat olje. Med dagens oljekurs er verdien på denne ene lasten vel 80 millioner kroner.

Plattformsjef Kurt A. Evensen tar i mot oss på et kontor som kunne vært et kontor

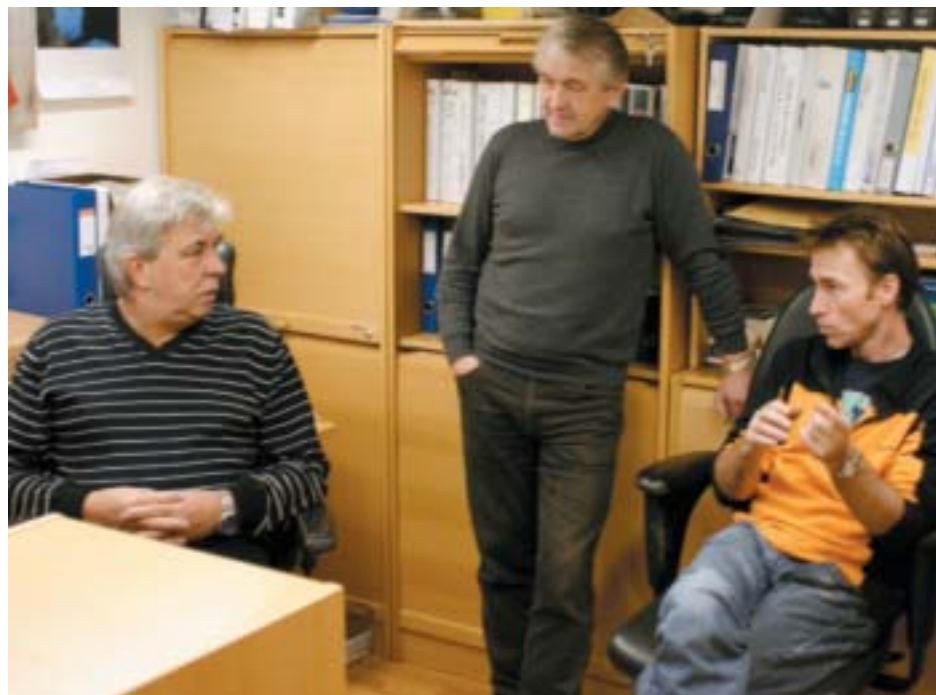
i en hvilken som helst norsk by. Forskjellen er utsikten fra det lille kontorvinduet der han bare ser hav og en og annen nærliggende plattform.

- Om kvelden ser man virkelig hvor omfattende oljeproduksjonen er. Hver plattform er som en lysende landsby langs horisonten, og det er mange slike landsbyer, forteller han, før han sender oss videre på sikkerhetsrunden. Evensen har vært på ulike plattformer i Nordsjøen i 31 år.

Sikkerheten står i høysetet. Mannskapet bor lengst mulig unna produksjonsdelen, og på sikkerhetsrunden innprentes vi raskeste vei fra lugar til livbåt. Om alarmen går må veien kunnes i uvær og stummende mørke. Livbåtene på 20 år gamle Gullfaks B er solide og trygge i motsetning til nyere typer livbåter. Etter testing av nye livbåter som allerede er installert på andre plattformer er skandalen et faktum: Ved en viss bølgehøyde bøyes taket ned i nakken på

Per Helge Ødegård guider Gudmund Gulbrandsen på plattformen.

passasjerene når båten treffer overflaten. Det har ført til at bemanningen på plattformer med disse livbåtene må reduseres på lavere bølgehøyde enn vanlig.

Gullfaks B er nøyaktig 20 år gammel.

Det er uvanlig med enmannslugarer i Nordsjøen, men nettopp det har Gullfaks B. Folk kommer og går hele tiden avhengig av skiftordninger og innleide entreprenører. Når lugaren er hjemmet flere uker i strekk i mange år er det godt med egen lugar uten å måtte vasse i andre, ofte ukjente, personers utstyr. Trolig har overivrige kostnadskutt ført til dårligere livbåter og dårligere boforhold på noen av de nyere plattformene.

F.v. Jens Haukenes, Gudmund Gulbrandsen og Per Helge Ødegård.

Undertegnede og forbundssekretær

Gudmund Gulbrandsen er nykommere på plattform, og det er ikke helt enkelt å finne frem i alle kriker og kroker selv om dette er en forholdsvis liten plattform. Per Helge Ødegård er derimot på hils med de fleste; her har han jobbet i flere år. I tillegg er han profilert og frittalende hovedtillitsvalgt i StatoilHydro og medlem av StatoilHydros bedriftsforsamling. Med mye mindre besetning enn de to større søskenplattformene Gullfaks A og Gullfaks C produserer B-plattformen mer olje fra hovedfeltet enn hver av de to andre plattformene. Overalt på plattformen er man med rette stolte over nettopp det.

Plattformens hjerte er kontrollrommet. Herfra koordineres hele plattformen.

På store veggtafler følges olje-, gass- og vannstrømmen gjennom og videre ut fra plattformen. Separatorer skiller olje, gass og vann før oljen og gassen sendes videre til Gullfaks A og C. Prosessen er ikke vanskelig å forstå, men i Nordsjøens ekstreme værforhold er det stor ingeniørkunst som gjør det hele mulig. Hvert døgn produserer Gullfaks B 7.000 kubikkmeter olje og 50.000 kubikkmeter vann. Én kubikkmeter olje tilsvarer 6,29 fat. Ett fat olje tilsvarer 159 liter. Vannet renses og sendes ut igjen. Plattformens drikkevann er saltvann som gjøres drikkbart ved omvendt osmose.

En plattform er et samfunn i miniatyr på godt og vondt: Her samles mange mennesketyper på et svært begrenset område. Det er totalt alkoholforbud og totalforbud

mot å røyke utendørs. På røykerommene samles derfor folk i spisepauser og etter arbeidstid. Luften er stinn for en landkrabbe som er bortskjemt med røykeloven. På det meste utgjør 160 mennesker det lille samfunnet på Gullfaks B.

I helikopteret tilbake til Flesland har sovende oljearbeidere Katie Melua i ørene. Mange er slitne etter 14 dagers nattskift. På Flesland skiftes de ut med neste gruppe, som skal feire jul på plattformen. Tannhjulet fortsetter, oljeeventyret er ennå ikke over...

F.v. Gudmund Gulbrandsen, Thor-Egil Lerbrekk og Per Helge Ødegård i kontrollrommet på Gullfaks B.

Aktivitet i boretårnet. Borerørene i venstre bildekant.

Fakta om Gullfaks B:

- Gullfaks har et eventyrlig navn. I norske folkeeventyr er det navnet på et skip som går like fort til lands som til vanns, og i norrøn mytologi er Gullfakse navnet på hesten til jotnekjempen Rungne.
- Gullfaksfeltet ble tildelt i 1978 til de tre norske oljeselskapene Statoil, Saga Petroleum og Norsk Hydro, med Statoil som operatør. Det var første gang myndighetene valgte en ren norsk sammensetning av rettighetshavere.
- Feltet ligger i den nordlige delen av Nordsjøen. Interessen for feltet var meget stor, og før tildelingen gikk den under betegnelsen Gullblokken.
- Feltutbyggingen består av tre store kombinerte bore- og produksjonsplattformer med betongunderstell.
- Gullfaks A kom i produksjon 22. desember 1986, Gullfaks B den 29. februar 1988 og Gullfaks C den 4. november 1989.
- Gullfaks B rager 90 meter over havoverflaten og hele 160 meter under havoverflaten. Til sammenligning er Oslo Plaza, Norges høyeste landbaserte bygg, "kun" 117 meter høyt. Plattformen er fundamentert til havbunnen.
- Gullfaks B har 42 brønnsliisser som alle er

benyttet. Det er derfor nødvendig med gjenbruk av slissene for å produsere mer olje. Dette gjøres ofte ved hjelp av en såkalt whipstock, en kileformet plugg, som presser borekronen ut mot eksisterende stålør nede i brønnen. Dermed vil borekronen lage et hull i røret og en ny brønn kan bores.

- Utvinningsgraden på Gullfaks er 59 prosent, men målet er å øke denne til 62 prosent. Blant tiltakene for økt utvinning inngår horisontale og langtrekkende brønner, ny teknologi innen komplettering og sandkontroll og alternerende vann- og gassinjeksjon.
- Oljen lastes i bøyer på feltet, mens gassen blir transportert i rørlørdning for behandling på gassanlegget på Kårstø i Rogaland. Derfra går gassen til eksport. Olje og gass fra Gullfaks B overføres til A og C for behandling og lagring.
- Gullfaks B nådde sin maksimale produksjon 9. desember 1993 med 32.432 kubikkmeter olje på én dag. Brønn B-1 har alene produsert nærmere 10 millioner kubikkmeter olje. Denne brønnen var for øvrig brønn nummer 1000 på norsk sokkel. Én kubikkmeter olje tilsvarer 6,29 fat. Ett fat olje tilsvarer 159 liter.

- I dag produserer Gullfaks B ca. 7.000 kubikkmeter olje hver dag og er den av Gullfaks plattformene som produserer mest fra hovedfeltet. Én kubikkmeter olje tilsvarer 6,29 fat. Ett fat olje tilsvarer 159 liter.
- Gullfaks B har på skuddårsdagen 29. februar produsert olje i 20 år. På denne tiden har plattformen tatt ut ufattelige 100 millioner kubikkmeter olje, eller mer enn 629 millioner fat. Stables fatene på hverandre rekker de til månen og tilbake eller nesten 16 ganger rundt ekvator.

En oversikt over Tampenfeltet i Nordsjøen. Foto: StatoilHydro.

Fargeklatten på Gullfaks B

En av oljeseparatorene på Gullfaks B.

Karina på laboratoriet på Gullfaks B med prøve av oljen. Nederst i kolben er vann. Prøven viser at oljen er svært ren.

Karina viser Per Helge Ødegård og Gudmund Gulbrandsen rundt på plattformen.

Hun hadde sin første tur offshore som 20-åring. Karina Kvam Bjørvik (26) er prosessstekniker og stortrives med Gullfaks B som sitt andre hjem.

Tekst & foto: Sverre Simen Hov

- Det kunne ikke falle meg inn å bytte jobb. Miljøet om bord er lite og veldig bra med kort vei mellom fagdisiplinene, forteller Karina entusiastisk på klingende sognemål. Det var moren, som har jobbet innen forpleining på Gullfaks A og B og som nå er på Veslefrikk, som tente Karinas gnist for å jobbe offshore.

Hun kommer fra aluminiumskommunen Årdal innerst i Sognefjorden, og er et av stadig flere kvinnelige pust i det som tradisjonelt sett har vært et mannsdominert miljø. Men selv om flere og flere kvinner arbeider offshore, er mannsdominansen på plattformen fortsatt stor.

- Hadde jenter på land visst hvor mye bra mannfolk det finnes her ute hadde det nok vært flere her, sier Karina med glimt i øyet mens hun sitter i sofakroken på kontrollrommet omringet av syv menn. Hun er godt inne i sitt siste nattskift på denne turen, lykkelig uvitende om neste dags drama som gir forsinket hjemkomst. Det er stille på plattformen og alt fungerer som det skal på Gullfaks B denne natten. Om et par timer, ved midnatt, skal nattskiftet spise middag.

- **Hvert skift har egne rutiner.** Ventilene skal testes, filtre renses for sand som

kommer opp med oljen og hver natt skal vannprøver og oljen vi sender videre til Gullfaks A analyseres. Gullfaks B er av de beste i StatoilHydro på utslipp, oljen er veldig ren og plattformen har en kost-nytt score som ingen andre plattformer kan matche, forteller Karina mens hun tar undertegnede og forbundssekretær Gudmund Gulbrandsen med på en rundtur på plattformen. Gullfaks B kan også vise til bra regularitet og ingen ulykker eller uhell de siste årene.

Den omfattende nattskiftundersøkelsen som Lederne offentliggjorde på sensommeren dokumenterte at det er anstrengende å gå nattskift. Dette engasjerer Karina og resten av nattskiftet. Det er svært variabelt hvor godt de har sovet før skiftet, som starter klokken 19 og varer i 12 timer. Mange har lang reisevei hjem. Det gjør at mange må holde seg våkne i opp til 30 timer og nærmest går i en døs de første par nettene.

- **Det er ganske stor forskjell** på å jobbe dag og natt her ute. Kroppen snus totalt når man jobber 14 dager nattskift, og kvaliteten på nattmaten er langt fra så god som på dagtid. Vi ser ikke dagslys, og det er et sjokk for kroppen når vi kommer på

Den russiske marinens stolthet, hangarskipet Admiral Kuznetsov, skapte problemer i Nordsjøen når de bestemte seg for å avholde øvelse midt blant norske plattformer. Gullfaks i bakgrunnen. Foto: John Eilert Solheim/StatoilHydro.

land igjen og skal omstilles. Det er vanskelig å komme hjem til en forventningsfull familie og venner når man er irritabel og tung i hodet. Det beste er å være alene de første par dagene etter nattskift, for da er luntene ganske kort. Flere som har gått nattskift over lengre tid er avhengige av medisiner for å klare det, forteller Karina. Mange av Ledernes medlemmer offshore reagerer på at de kun har halvt skifttillegg i forhold til de som går skift på land. Det mener de er urettferdig når de ikke har mulighet til å komme seg hjem etter arbeidstid.

Karina studerte kjemi og prosess i Årdal og hadde utplassering på Norsk Hydros anlegg der før hun begynte som lærling på Mongstad i 1999. Første turen offshore hadde hun til Heidrun i november 2001. I august 2002 reiste hun videre til Gullfaks A før hun begynte på Gullfaks B i januar 2004. Her gikk hun over til grunnbemanningen i 2006.

- Det var full storm første gangen jeg reiste offshore, og siden jeg er ganske liten var kollegene mine redd for at jeg skulle blåse på havet! Været fascinerer meg. På det meste har vi 18-20 meter høye bølger på Gullfaksfeltet, forteller hun.

Hun er et engasjert medlem av

Lederne, og satt i styret for Ledernes avdeling 158 fra 2003 til 2005. Hun har aldri angret på at hun organiserte seg i Lederne.

- Vi ser i sak etter sak at Lederne er helt eksepsjonelle til å hjelpe medlemmer i vanskelige situasjoner. I noen tilfeller

hjelper man til og med mennesker som ikke får hjelp av sine egne forbund. Det er jeg sikker på at andre forbund aldri ville gjort, understreker hun. Gullfaks B er en av plattformene med prosentvis høyest medlemsandel ut fra de gruppene Lederne organiserer.

På fritiden kiter hun, det vil si at hun suser over vidder på ski etter en stor duk. Hun drømmer om å kite og drikke cerverza på en strand i Brasil, og har hvert år i fem år reist med en venninnegjeng fra tiden på Mongstad til Roskildefestivalen i Danmark.

Etter at nattskiftturnusen er over for denne gang får Karina noen få timer med søvn før vi igjen sitter i sofahjørnet i kontrollrommet. Mens vi venter på at helikopteret skal komme fra Bergen for å ta oss tilbake til fastlandet kommer det meldinger om russisk militæraktivitet rundt oss. Vi løper ut og får se den russiske marinens stolthet, hangarskipet Admiral Kuznetsov, passere mellom oss og Kvitebjørn-plattformen. Det drives uanmeldt russisk øvelse rett ved norske oljeinstallasjoner. To jagerfly og fire helikoptre er i luften rundt plattformene og flere andre marinefartøyer følger hangarskipet. Det er et utrolig skue og ingen på Gullfaks B har observert noe lignende tidligere. Helikopteret som skal hente oss får uten forvarsel russiske jagerfly over og under seg, og må snu. Karina sitter hele dagen i kontrollrommet. Øynene dupper. Hun har fått ødelagt sin "nattesøvn" denne dagen.

De russiske skipene, jagerflyene og helikoptrene var svært nær de norske plattformene.

Foto: John Eilert Solheim/StatoilHydro.

Å kite er en av Karinas store hobbyer. Drømmen er å kite og drikke cerverza i Brasil...

Hun reiser også mye. Her på Machu Picchu i Peru.